

Streszczenie

W pracy doktorskiej na przykładzie funkcjonowania *Quo vadis* w teatrze, filmie i kulturze popularnej oraz porównania przedstawionej tam wizji antyczności z sienkiewiczowską propozycją literacką zostały zbadane procesy zachodzące podczas przenoszenia dzieła literackiego na deski teatru i ekran filmowy. Przedstawiona w pracy analiza zmierza do pokazania mechanizmów i schematów, którymi operuje sztuka masowa oraz procesów, które modyfikują klasyczne teksty.

W pierwszym rozdziale niniejsza praca bada, w jaki sposób Sienkiewicz potrafił przekonać do swojej wizji świata antycznego wiele pokoleń odbiorców, kształtując tyleż stereotypowy, co sugestywny obraz starożytnego Rzymu czasu upadku.

W drugim rozdziale został przedstawiony problem przekładu dzieła literackiego na język kina oraz teatru. W rozdziale zostały podjęte próby rozróżnienia filmowej adaptacji i ekranizacji oraz teatralnej inscenizacji i adaptacji.

Trzeci rozdział pracy dowodzi, że na przełomie wieków doszło do zmiany perspektywy i spojrzenia twórców teatralnych na dzieło Henryka Sienkiewicza. Zbadany materiał wykracza poza grunt polski i obejmuje okres od początku XX wieku, kiedy polskim pisarzem interesował się świat baletu, cyrku i opery aż do roku 2014, w którym powieść Noblisty przyjęła formę teatralnego slapsticku.

W szerszym kontekście analiza spektakli pozwoliła zaobserwować przemiany teatralne, które wpłynęły bezpośrednio na konwencje filmowe początku wieku. Relacji obu sztuk dotyczy rozdział czwarty niniejszej pracy. Dzięki analizie życia powieści na planie filmowym można zaobserwować linię rozwoju kina. Celem tego rozdziału było też pokazanie, na jakie trudności napotykają twórcy filmowi oraz w jakie schematy popadają, kiedy chcą zobrazować wizję antyczności Sienkiewicza.

W ostatnim rozdziale przeprowadzona analiza utworów bazujących na paradygmacie antycznym, od komiksów do powieści fantastycznych, dokumentuje jak po dziś dzień Sienkiewicz inspiruje twórców kultury masowej bez względu na szerokość geograficzną. Wyniki badań pokazują, że współcześnie nie ma granicy między kulturą wysoką i popularną, a Sienkiewicz zawłaszczony przez kulturę popularną może być uniwersalny i dostępny dla szerokiego odbiorcy.

Summary

In this dissertation, using the example of the functioning of *Quo Vadis* in theater, film and popular culture, and a comparison of the vision of antiquity presented there with the original work of Henryk Sienkiewicz, the processes taking place during the transfer of a literary text to the stage and big screen were analyzed. The presented analysis aims to show the mechanisms and patterns used by mass art and processes that modify literature.

The first chapter of the work reveals how Sienkiewicz managed to convince many generations of readers of his vision of the ancient world, shaping a stereotypical but suggestive picture of ancient Rome at the time of decline.

The second chapter presents the problem of translating a literary work into the language of cinema and theater. The chapter attempts to distinguish film adaptation and ecranisation from theatrical staging and adaptation.

The third chapter proves that at the turn of the century there was a change in the way the theater artists viewed the work of Henryk Sienkiewicz. The research material covers the period from the beginning of the 20th century, when the Polish writer was of interest to the ballet, circus and opera circles, to 2014, when *Quo vadis* took the form of a theatrical slapstick.

The analysis of performances made it possible to observe the theatrical changes that directly influenced the film conventions at the beginning of the century. The fourth chapter of this work focuses on the relationship between the two arts. The analysis of the life of the novel on big screen reveals the development of the cinema. The purpose of this chapter was also to show what difficulties filmmakers face and what patterns they fall into when they want to depict the vision of Sienkiewicz's antiquity.

In the last chapter, the analysis of works based on the ancient paradigm, from comic books to fantasy novels, shows how to this day Sienkiewicz inspires the creators of mass culture regardless of the geographical latitude. The results of the research show that today there is no division between high and popular culture, and Sienkiewicz appropriated by popular culture can be universal and available to everyone.

Kinga Panasiuk-Garbacz

Panasiuk-Garbacz